

Vetenskapen inför rätta

DEN 19 APRIL 2008 skrev den brittiska journalisten och författaren Simon Singh en krönika i *The Guardian* om kiropraktik. Texten innehöll bland annat följande formulering (översättning av JJ):

”The British Chiropractic Association [BCA] påstår att dess medlemmar kan behandla barn med kolik, sömn- och matproblem, återkommande öroninflammationer, astma och långvarigt skrikande, fastän det inte finns ett spår av belägg för detta. Organisationen är kiropraktoryrkets respektabla ansikte utåt, ändå understödjer man bekymmerslöst bluffbehandlingar.”

BCA stämde Singh för förtal. Vid en första prövning i maj 2009 ansåg domaren att frasen ”understödjer (...) bekymmerslöst bluffbehandlingar” (*happily promotes bogus treatments*) innebar att Singh pekade ut BCA och dess medlemmar som medvetet oärliga. Singh förnekade att detta var den avsedda innebörden, och överklagade beslutet. BCA, å sin sida, räknade upp studier som man ansåg utgjorde belägg för kiropraktikens förträfflighet vid de

tillstånd Singh nämnt, men dessa studiers trovärdighet plockades raskt sönder av personer kunniga i vetenskaplig metodik. Den 1 april 2010 kom utslaget från The Court of Appeal: Singhs formulering kan räknas som en *fair comment*, och han friades därmed. Den 15 april 2010 drog BCA officiellt tillbaka sin stämning mot Singh.

Fallet har ansetts illustrera de brittiska förtalslagarnas ålderdomlighet, men har även i största allmänhet åskådliggjort det olämpliga i att dra inlägg i vetenskapliga debatter inför domstol. Domstolar och vetenskapsamfundet har olikartade arbetssätt som gör domstolar mindre lämpliga att ta sig an vetenskapliga frågor. Två exempel kan nämnas:

- Vid en rättegång har vissa nyckelpersoner fasta roller och begränsningar i sin åsiktsfrihet som saknar motsvarighet i en öppen och fri vetenskaplig debatt. En försvarsadvokat ska således driva den ena sidans ståndpunkt oavsett om han eller hon personligen finner den övertygande. I en normal vetenskaplig debatt finns inga sådana fasta roller, och det finns inga skäl att tro att domstolssystemet med fasta roller skulle vara bättre på att avgöra vetenskapliga frågor än det gängse vetenskapliga systemet med en helt fri debatt.

- När en domstol behöver ett utlåtande i en vetenskaplig fråga tillkallas i regel ett expertvittne. Ett sådant expertvittne är i bästa fall kunnigt och samvetsgrant, och redogör för den samlade vetenskapens ståndpunkt i den aktuella frågan. Men i sämsta fall driver expertvittnet en linje som skiljer sig från andra experters i frågan. Sådant kan vara mycket svårt för domstolen att genomskåda. Det finns många exempel, inte minst från amerikanska rätte-

gångar, på att påstått vetenskapliga experter under ed (och mot betalning) hävdad ståndpunkter i vetenskapens namn som saknar vetenskapligt stöd. Inom vetenskapen avgörs inte frågor genom att man tillfrågar enstaka experter, utan genom att konsensus växer fram på grundval av publicerad forskning och en fri debatt. Den som vill kunna hänvisa till ett dokument som sammanfattar konsensus får be ett större antal experter att tillsammans författa en rapport där den samlade forskningen diskuteras och granskas. Det finns inga skäl att tro att ett expertvittnesförfarande av domstolstyp skulle vara en bättre metod för att få en korrekt bild över vetenskapens ståndpunkt.

Folkvett anser att domstolar är långt mindre lämpliga arenor för att avgöra vetenskapliga frågor än den vanliga vetenskapliga debatten. Fastän Singh-sammandrabbningen till slut blev en framgång för skeptikerna så var det fel att den alls ägde rum. 